

Kyslík

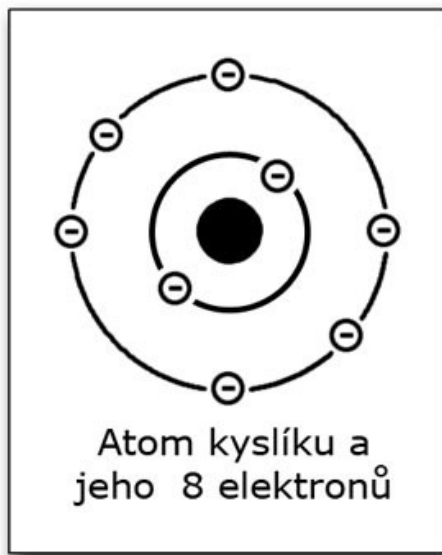
Kyslík

- Chemická značka: O
- Postavení v periodickém systému:

Skupina	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
	I. A.	II. A.	III. B.	IV. B.	V. B.	VI. B.	VII. B.	VIII. B.			I. B.	II. B.	III. A.	IV. A.	V. A.	VI. A.	VII. A.	VIII. A.
1	1 H VODÍK 1,0079 2,1																	2 He HELIUM 4,0026
2	3 Li LITHIUM 6,941 1,0	4 Be BERYLLIUM 9,01218 1,5											5 B BOR 10,81 2,0	6 C UHLÍK 12,011 2,5	7 N DUŠÍK 14,0067 3,0	8 O KYSLÍK 15,9994 3,5	9 F FLUOR 18,9984 4,0	10 Ne NEON 20,1179
3	11 Na SODÍK 22,98977 0,9	12 Mg HOŘČÍK 24,305 1,2											13 Al HLÍZEK 26,98154 1,5	14 Si KŘEMÍK 28,0855 1,8	15 P FOSFOR 30,97376 2,1	16 S SIŘA 32,06 2,5	17 Cl CHLOR 35,453 3,0	18 Ar ARGON 39,948
4	19 K DRASLÍK 39,0983 0,8	20 Ca VÁPŇÍK 40,08 1,0	21 Sc SKANDIUM 44,9559 1,3	22 Ti TITAN 47,88 1,5	23 V VANAD 50,9414 1,6	24 Cr CHROM 51,996 1,6	25 Mn MANGAN 54,9380 1,5	26 Fe ŽELEZO 55,847 1,8	27 Co KOBALT 58,9332 1,8	28 Ni NIKEL 58,69 1,9	29 Cu MĚD 63,546 1,9	30 Zn ZINEK 65,38 1,6	31 Ga GALLIUM 69,72 1,6	32 Ge GERMANIUM 72,59 1,8	33 As ARSEN 74,9216 2,0	34 Se SELEN 78,96 2,4	35 Br BROM 79,904	36 Kr KRYEPTON 83,8
5	37 Rb RUBIDIUM 85,4678 0,8	38 Sr STRONCIUM 87,62 1,0	39 Y YTRIIUM 88,9059 1,3	40 Zr ZIRKONIUM 91,22 1,4	41 Nb NIÓB 92,9064 1,6	42 Mo MOLYBDEN 95,94 1,8	43 Tc TECHNETIUM (98)	44 Ru RUTHENIUM 101,07 2,2	45 Rh RHODIUM 102,9055 2,2	46 Pd PALLADIUM 106,42 2,2	47 Ag STRIBRO 107,868 1,7	48 Cd KADMIUM 112,41 1,7	49 In INDIUM 114,82 1,8	50 Sn CIN 118,69 1,8	51 Sb ANTIMON 121,75 1,9	52 Te TELUR 127,60 2,1		
6	55 Cs CESIUM 132,9054 0,7	56 Ba BARYUM 137,33 0,9	57 La LANTHAN 138,9055 1,1	72 Hf HAFNIUM 178,49 1,3	73 Ta TANTAL 180,9479 1,5	74 W WOLFRAM 183,85 1,7	75 Re RHENIUM 186,207 1,9	76 Os OSMIUM 190,2 2,2	77 Ir IRIDIUM 192,22 2,2	78 Pt PLATINA 195,08 2,2	79 Au ZLATO 196,9665 2,4	80 Hg RTUŤ 200,59 1,9	81 Tl THALLIUM 204,383 1,8	82 Pb OLOVO 207,2 1,8	83 Bi BISMUT 208,9804 1,9	84 Po POLONIUM (209)		
7	87 Fr FRANCIUM (223)	88 Ra RADIUM 226,0254 0,9	89 Ac AKTIUM 227,0278 1,1	104 Rf RUTHEVIUM (261)	105 Db DUBNIUM (262)	106 Unp UNNIPENTIUM (263)	107 Uus UNNISEPTIUM (264)	108 Uno UNNOKTIUM (265)	109 Uue UNNIOKTIUM (266)	110 Uun UNUNIUM (267)	111 Uuu UNUNIJUM (268)							
				58 Ce CER 140,12 1,1	59 Pr PRASEODYM 140,9077 1,1	60 Nd NEDYM 144,24 1,2	61 Pm PROMETHIUM (145)	62 Sm SAMARIUM 150,36 1,2	63 Eu EUROPIUM 151,96 1,1	64 Gd GADOLINIUM 157,25 1,1	65 Tb TERBIUM 158,9254 1,2	66 Dy DYSPROSIUM 162,50 1,2	67 Ho HOLMIUM 164,9304 1,2	68 Er ERBIUM 167,26 1,2	69 Tm THULIUM 168,9342 1,1	70 Yb YTERBIUM 173,04 1,1		
				90 Th THORIUM 232,0381 1,3	91 Pa PROAKTIUM 231,0389 1,5	92 U URAN 238,0289 1,7	93 Np NEPTUNIUM 237,0482 1,3	94 Pu PLUTONIUM (244)	95 Am AMERICIUM (243)	96 Cm CURIUM (247)	97 Bk BERKELIUM (247)	98 Cf KALIFORNIUM (251)	99 Es EINSTEINIUM (254)	100 Fm FERMIUM (257)	101 Md MENDELEVIUM (257)	102 No NOBELIUM (255)		

protonové číslo — 24
 značka prvku — Cr
 český název — CHROM
 relativní atomová hmotnost — 51,996
 elektronegativita — 1,6

nekovy (green)
 kovy (blue)
 polokovy (pink)
 radios (radioactive symbol)

Kyslík

- **Vlastnosti kyslíku:**

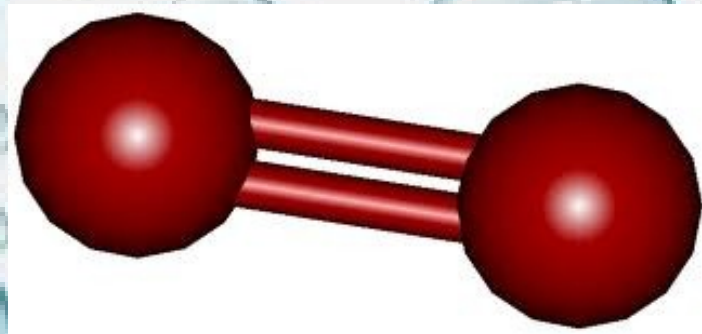
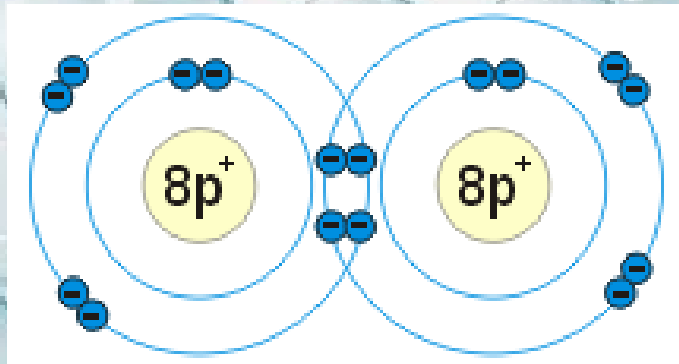
- vysoká elektronegativita (3,5)
- kovalentní vazby uplatňuje kyslík ve sloučeninách s kovy i nekovy
- uplatňovat také π -vazebnou interakci

Kyslík

- **Vlastnosti kyslíku:**

- dikyslík O_2 :

- je obtížně zkapalnitelný plyn bez barvy, chuti a zápachu
- bod tání: $-218,8\text{ }^\circ\text{C}$ za normálních podmínek
- bod varu: $-182,97\text{ }^\circ\text{C}$ za normálních podmínek
- kapalný a pevný je světlomodrý
- tvořen dvouatomovými molekulami

Kyslík

- **Chemická reaktivita:**

- velmi reaktivní
- silné oxidační účinky
- známy sloučeniny se všemi prvky s výjimkou lehčích vzácných plynů
- přímo reaguje se všemi prvky s výjimkou halogenů, vzácných plynů a některých ušlechtilých kovů (většinou exotermickými reakcemi)
- jsou-li spontánní oxidační reakce provázeny vznikem světla, nazývají se **hoření**

(<http://www.youtube.com/watch?v=zZV1C19hwKw>, <http://www.youtube.com>)

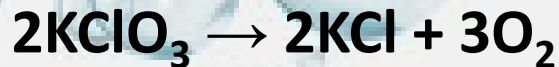
Kyslík

- **Výroba a využití:**

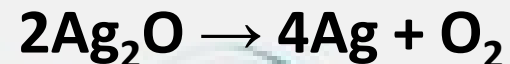
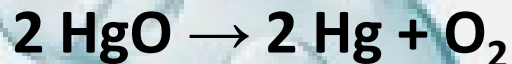
1. LABORATORNÍ PŘÍPRAVA

a) Tepelný rozklad některých kyslíkatých solí a oxidů

- kyslíkaté soli: chlorečnan sodný/draselný (použití katalyzátoru: MnO_2), dusičnan sodný/draselný, a manganistan draselný

- oxidy: např. oxidu rtuťnatého a oxidu stříbrného

Kyslík

- **Výroba a využití:**

1. LABORATORNÍ PŘÍPRAVA

- a) Tepelný rozklad některých kyslíkatých solí a oxidů
- b) Katalytický rozklad vodného roztoku H_2O_2 (použití katalyzátoru: MnO_2)

(<http://www.studiumchemie.cz/pokus.php?id=54>)

- c) Elektrolýza zředěného roztoku kys. sírové

Kyslík

- **Výroba a využití:**

- 1. LABORATORNÍ PŘÍPRAVA**

- 2. PRŮMYSLOVÁ VÝROBA**

- Založena na frakční destilací kapalného vzduchu (dusík s bodem varu -196°C je těkavější než kyslík vroucí při -183°C).

Kyslík

- **Výroba a využití:**

- Používá se:

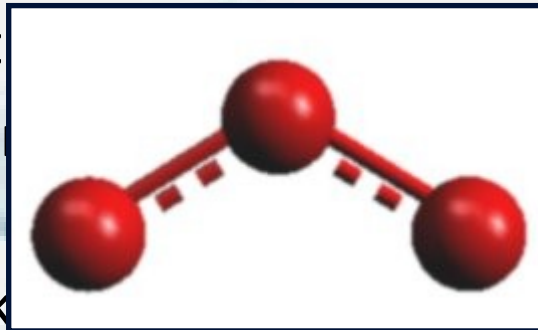
- při oxidačních procesech a spalování
- při řezání a svařování kovů
- v lékařství (kyslíkové stany, dýchací přístroje,...)
- k pohonu raket

Kyslík

- Jiné formy kyslíku:

- Ozon O_3

- molekuly jsou tvořeny třemi atomy kyslíku
    - jedovatý, bezbarvý, v silnějších vrstvách modrý plyn charakteristického zápachu

- kapalný ozon je černo-fialový
    - v přírodě se vyskytuje ve vyšších vrstvách atmosféry, kde vzniká působením UV záření na O_2

- ozonová vrstva (koncentrace ubývá)
    - přízemní ozon (koncentrace roste)
    - velmi reaktivní
    - snadno se rozkládá za uvolnění atomárního kyslíku → silné oxidační účinky

Kyslík

- **Jiné formy kyslíku:**

- **Ozon O_3**

- příprava ozonu – používají se tzv. ozonizátory

- použití:

- sterilizace vody

- čištění vzduchu

- **Atomární kyslík O**

- extrémně reaktivní

- jeho rce mají explozivní charakter

- jako účinné oxidovadlo se uplatňuje v horních vrstvách atmosféry

Sloučeniny kyslíku

- **Oxidy**

- binární sloučeniny kyslíku s elektropozitivnějším prvkem
- rozdělení podle vlastností:
  - a) kyselé oxidy
  - b) bazické oxidy
  - c) amfoterní oxidy
  - d) neutrální oxidy
- lze dělit také podle struktury: oxidy iontové, polymerní, molekulové a podvojně

Sloučeniny kyslíku

- **Oxidy**

- binární sloučeniny kyslíku s elektropozitivnějším prvkem
- rozdělení podle vlastností:

- a) **kyselé oxidy**

- zástupci: oxidy odvozené od nekovových prvků (CO_2 , NO_2 , SO_3 , ...) a oxidy kovů s vyšším oxidačním číslem než V (CrO_3 , MoO_3 , WO_3 , ...)
    - Vlastnosti: některé rcí s vodou poskytují kyselinu, jiné jsou ve vodě nerozpustné a rozpouštějí se v zásadách za tvorby příslušných solí

Sloučeniny kyslíku

- **Oxidy**

- binární sloučeniny kyslíku s elektropozitivnějším prvkem

- rozdělení podle vlastností:

- a) **kyselé oxidy**

- b) **bazické oxidy**

- zástupci: oxidy s elektropozitivními prvky (Na_2O , CaO , MgO , BaO ,...)

- vlastnosti: s vodou reagují za vzniku hydroxidů; nerozpustné ve vodě s kyselinami reagují za vzn. solí

Sloučeniny kyslíku

- **Oxidy**

- binární sloučeniny kyslíku s elektropozitivnějším prvkem

- rozdělení podle vlastností:

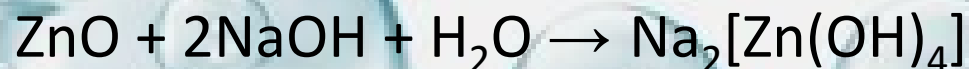
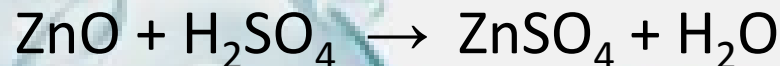
- a) kyselé oxidy

- b) bazické oxidy

- c) amfoterní oxidy

- zástupci: oxidy kovů s nižšími oxidačními čísly (např. ZnO)

- vlastnosti: rce s kyselinami i se zásadami za vzniku solí

Sloučeniny kyslíku

- **Oxidy**

- binární sloučeniny kyslíku s elektropozitivnějším prvkem

- rozdělení podle vlastností:

- a) kyselé oxidy

- b) bazické oxidy

- c) amfoterní oxidy

- d) neutrální oxidy

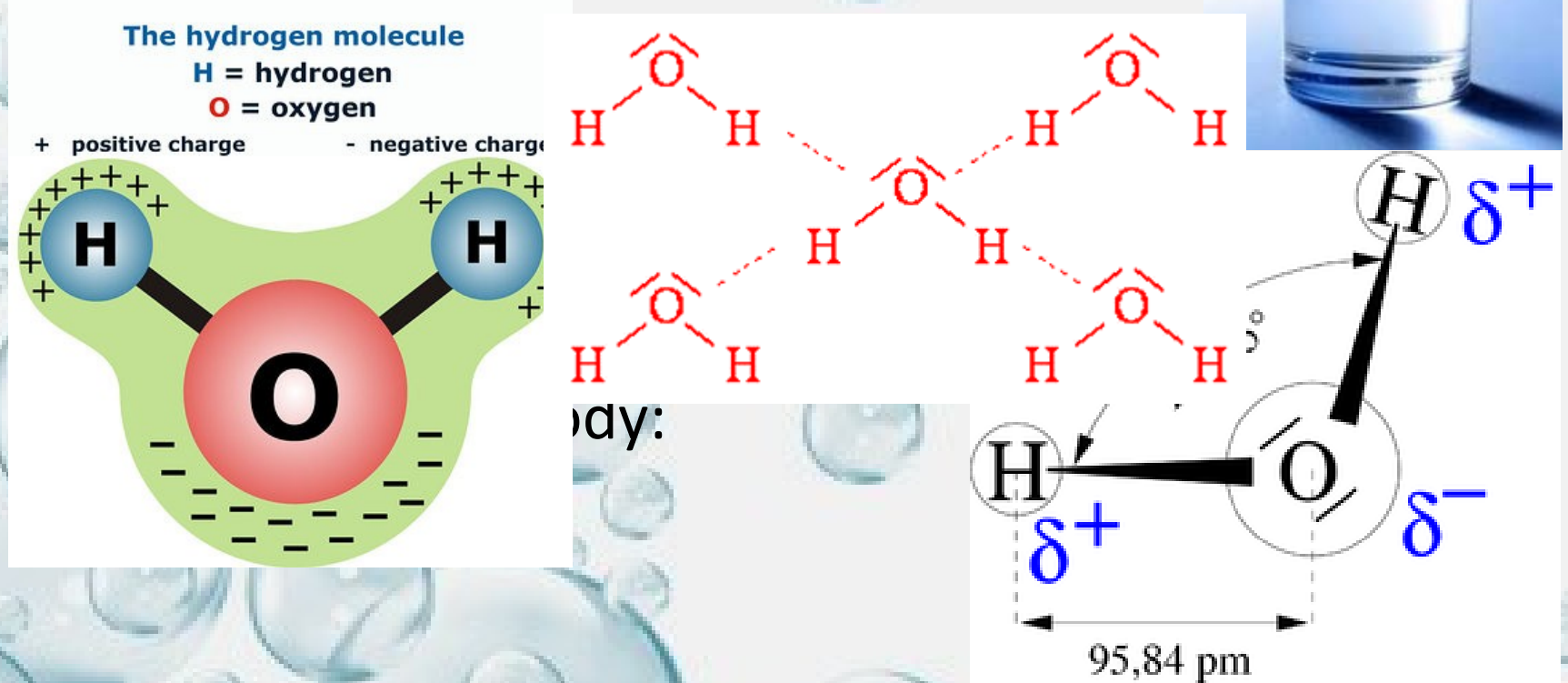
- zástupci: látky nereagující ani s kyselinami ani se zásadami

- příklad: CO, NO

Sloučeniny kyslíku

- Voda H_2O

- nejvýznamnější sloučenina kyslíku
- nejrozšířenější látka na Zemi

Sloučeniny kyslíku

- **Voda** H_2O

- **Hydráty**

- ve struktuře individualita vody zachována
- patří sem:

- A. Krystalová voda**

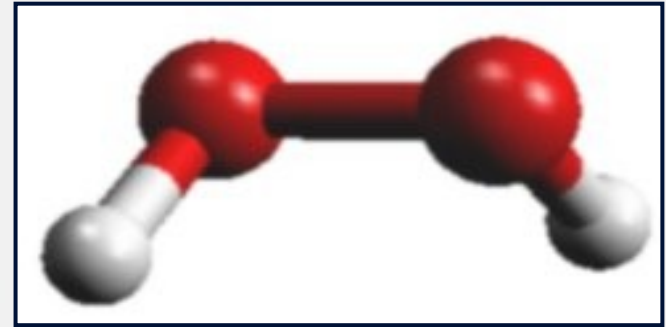
- je vázaná v krystalech → krystalohydráty
- ovlivňuje fyzikální i chemické vlastnosti krystalu
- např. $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$, $\text{Na}_2\text{SO}_4 \cdot 10\text{H}_2\text{O}$

- B. Aquakomplexy**

- $[\text{Cu}(\text{H}_2\text{O})_4]^{2+}$

Sloučeniny kyslíku

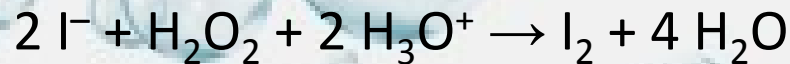
- Peroxid vodíku

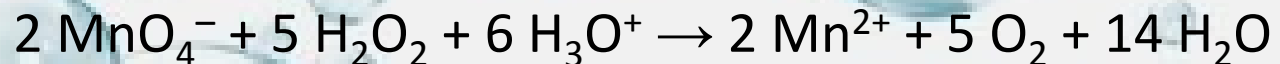
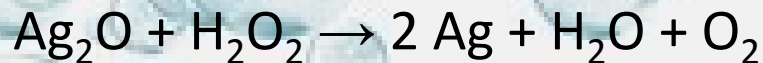
- tvar molekuly:

- vlastnosti:

- bezbarvá sirupovitá kapalina
- obsahuje vodíkové můstky → polární rozpouštědlo
- silné oxidační účinky

- redukční účinky – vůči silným oxidovadlům

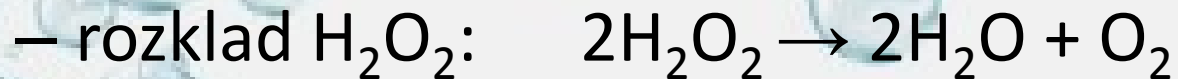
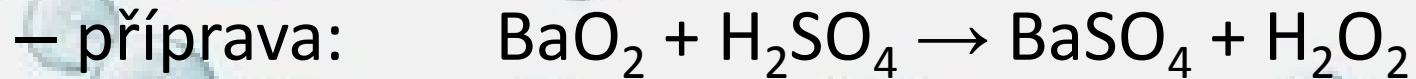

- peroxidový anion (O_2^{2-}) je extrémně silnou bází

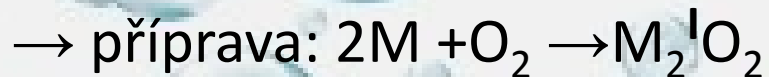
Sloučeniny kyslíku

- Peroxid vodíku H_2O_2

- sloučeniny - peroxid vodíku má charakter kyseliny $\rightarrow$ tvoří dva typy solí (M^1HO_2 a M_2^1O_2)

- peroxidy kovů alkalických zemin

- použití:

- bělicí prostředek v textilním, papírenském a potravinářském průmyslu

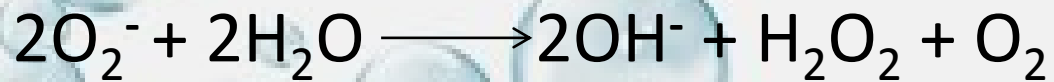
- v chemických syntézách

- v domácnosti slouží k odbarvování vlasů a jako desinfekční prostředek

Sloučeniny kyslíku

- **Hyperoxidy** $M'O_2 \{ M'(O_2)^{-1} \}$

- sloučeniny kyslíku s alkalickými kovy (vyjma Li)
- hyperoxidový aniont (O_2^-) je silnou bází
- velmi ochotně reagují s vodou

- $M'O_2$ ($M = K, Rb, Cs$): vznikají přímou syntézou prvků
- NaO_2 : se připravuje za zvýšené teploty a tlaku rcí
 Na_2O_2 s O_2

Použité zdroje

- [Maraček, A . a Honza, J. Chemie pro čtyřletá gymnázia.](#) Nakladatelství Olomouc, 1998.
- <https://is.muni.cz/auth/el/1431/podzim2008/C1441/publikace/ch11s01.html#d0e18215>
- Jiří Klikorka, Bohumil Hájek, Jiří Votinský. Obecná a anorganická chemie. Praha : SNTL - Nakladatelství technické literatury, 1989. ISBN 8071820555.
http://t1.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRqzaJJCCuo2ZoE6Jt2VHj97P2e9Tdbn_tGpzGcFW3f6zXOKzVC9c1NlnYx
- <http://1-chemie.blogspot.com/2010/04/veronika-tomicova.html>
- <http://www.chem-web.info/cz/doplanky/databaze-molekul>
- <http://www.natur.cuni.cz/faculty/aktuality/media-s-nami-a-o-nas-zahada-horlaveho-vzduchu-1.-cro-leonardo-11.3.2011-1>
- http://www.diochi.cz/main/apar_redox.php
- <http://www.pi-voda.cz/voda.htm>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Voda>
- <http://www.zschemie.euweb.cz/kyslik/kyslik5.html>
- <http://www.dentalcare.cz/odbclan.asp?ctid=76&arid=1067>
- <http://kekule.science.upjs.sk/chemia/ucebtext/KUCH4/vodikova%20vazba.htm>
- http://www.youtube.com/results?search_query=v%C3%BDroba+kysl%C3%ADku&oq=v%C3%BDroba+kysl%C3%ADku&aq=f&aqi=&aql=&gs_l=youtube.3...2818.6551.0.7569.14.11.0.3.3.0.95.823.11.11.0...0.0
- <http://www.studiumchemie.cz/pokus.php?id=54>
- <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/12507/VIRTUALNI-HOSPITACE---CHEMIE-VLASTNOSTI-VODIKU-A-KYSLIKU-V-POKUSECH.html/>
- <http://www.youtube.com/watch?v=zZV1C19hwKw>